

Naujienu Antroji Dalis

NR. 873

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXIII METAI

JURGIS JAŠINSKAS

SPAUDOS PABIROS

1. Užkulisiai

Užkulisiai (o gal užkulisiai?) yra erdvės plotas ir patalpos, esančios už scenos. Nuo scenos, kurioje vyksta vaidinimas, opera, koncertas ir p.n.s., užkulisiai atskirti dekoracijomis ar kitokiais uždangalais ir žiūrovų salėje esantiems žmonėms visai nematomi. Ten, užkulisiuose, vyksta pasiruošimai scenos programai ir jie priklauso programą išpildantiems artistams ir jų pagelbiniam personalui. Tai yra toji slaptoji menininkų "karalija", paprastais žiūrovams neprieinama, neregima ir tuo pačiu viliojanti, žingeidumą kelianti: "kas ten vyksta?" "Kaip ten gyvenama ir ruošiamasi "scenos veiksams?" daugelini žiūrovų knieti klausimai.

Realiam gyvenime irgi esama užkulisių: visuomeniniai, šeimyniniai, politiniai, organizaciniai ir daugelis kitokiais vardais. Jie taip pat paslaptiniai ir tik retkarčiais į viešumą išplaukia juose vykstantieji darbai, sumanymai, planai ir tam pan.

Nepriklausomos Lietuvos valstybiniame teatre Kaune buvęs iškiliausias aktorius Henrikas Kačinskas kartą vienoje vaidybos studijoje, kurioje jis buvo lektorium, mokinius paklausė:

"Pasakykite man, kodėl jūs įstojojote į šią vaidybos studiją?"

Atsakymai buvo įvairūs. Vieni vienaip, kiti kitaip aiškino savo patraukimą scenai, bet daugumos atsakymai apsiribojo motyvu: "noriu būti aktorium". Po to atėjo eilė kontrklausimui: pačiam lektoriui. "O kodėl gi jūs, pone lektoriau, pasirinkote aktoriaus karjerą?" Henrikas Kačinskas, kaip paprastai, krustelėjo atgal savo galva, ir rankos plaštaka sudavė sau į kaktą:

"Hm, kodėl aš pasidariau aktorium? Mane visada viliojo paslaptis; o kas gi yra ten, už uždangos? Kas vyksta ten - užkulisiuose? Tai ir buvo svarbiausia priežastis, pastumėjusi mane į teatro sceną."

Taip, paslaptiškumas ir geismas jį išsiaiškinti: kas ten vyksta, kaip ir kodėl? Ir šio geismo tempiamas, rašau, štai, šių "pabirų" skirsnį.

Chicagoje, toje Amerikos lietuvių sostinėje, gyvuoja galin-gas kultūrinis sceninio meno veiksnys: Lietuvių Opera. Ir jau kelinti metai. Net sveim-taučiai stebisi tokiu lietuvių su-gėbėjimu ir pajėgumu. Dar, palyginti, neseniai nuskambėjo lietuviškosios operos "Grażina" garsai: didinga, gražu, nuosta-bu, ir kaip jie, tie lietuviai, tą įstengia padaryti? Stebėjimui-

si ir pasigėrėjimui pagrindo nemažo esama. Taigi, lietuviai!

Po didingo žygio ateina sa-vaimė kyląs klausimas: o kas toliau? Kokie sumanymai, kokie planai ateinantiems, nuo Lietuvos nepriklausomybės pas-keleimo 50 sukaktuvinių metais?

Ir tų užkulisių atidengimas apie tolimesnį Chicago lietuvių Operos veiksmą vyksta labai atsargiai, pamažu, pusbalsiu: Naujienose, Drauge, Dirvoje, nevienodomis dienomis: "Birutė Pukelevičiūtė, nors labai užsiėmusi, sutiko išversti į lietuvių kalbą "Fidelio" libretą, "muzikas ir operos dirigentas Kučiūnas, nors nebegyvendamas Chicagoje, sutiko būti "Fidelio" operos dirigentu", "mu-zikas toks ir toks sutiko paruošti "Fidelio" Ludwig van Beetho-ven operos muzikinę dalį lietuviškai" ir panašiai. Tik atsargios, trumpos užkulisinės ruošos naujajai operai nuotrupos. Vėliau, argi kas galėtų abejoti? Bus išsamesni pranešimai ir platesni paaiškinimai. O užku-lisiai vilioja ir norisi į juos arčiau ir aiškiau pažvelgti: kas, kaip, kodėl?

To pasaulinio muziko geni-jaus Ludwig van Beethoven su-kurtoji opera "Fidelio" yra ta-rytum archyvinis atradimas Amerikoje: ji nė karto šiame krašte nėra išvydusi rampos šviesos. Ar per sunki, ar per sudėtinga, ar per lengva ir dėl to nevertinga? Tik muzikai ir operinio meno specialistai į tai galėtų tinkamai atsakyti. Fak-tas yra: amerikoniai nesirūžta tą operą ištiesai parodyti scenoje. Tiesa, šių metų rugpiūčio mėn. 5. dieną Bostono artumoje — Tanglewood buvo rodyta "Fidelio" viešumai, bet ne kaip opera, o kaip koncertinis vienetas. Ir tai buvo pirmą kartą Amerikos scenoje. Taip bent tvirtina muzikas ir muzikos kri-tikas Michael Steinberg šių metų liepos mėnesio 30 dienos Bostono didžiausiame dienraštyje: "The Boston Globe". Jis, muzikas M. Steinberg, rašyda-mas apie tą būsimąjį koncertą, paduoda kai kurių žinių ir apie pačią operą — "Fidelio". Toji opera, didelis Beethoveno ori-ginalus 1805 metų darbas, bu-vo nesekmingas; 1806 m. ba-landžio mėnesį "Fidelio" buvo bandyta parodyti naujoje, pa-taisytoje versijoje, tačiau ir vėl be pasisekimo. Po to didy-sis kompozitorius tos operos nepamiršęs, bet nuo nesekin-go debutavimo 1806 m. praėjo aštuoneri metai iki toji opera 1814 m. gegužės mėnesį, vėl iš-

(Nukelta į 2 psl.)



POILSIS PARKE

ATSISVEIKINA SU VLADU SIRUTAVIČIUM

Šių metų liepos 15 dieną Bos-tone, Mass., P. A. Šveikauskas tarė šiuos atsisveikinimo žodžius prie inž. Vlado Sirutavičiaus karsto:

Man tenka garbinga, bet skaud-i pareiga pasakyti paskutinį at-sisveikinimo žodį velioniui Vla-dui Sirutavičiui. Vakar, visa eilė kalbėtojų nušvietė jo veiklą vi-suomenėje, politinėje, technolo-ginėje ir kitose srityse. Šiandien lenkdami galvas prieš jo asme-nybės palaikus, mes galime iš-kelti klausimus, kame pasireiškė velionies asmenybės nepaprastu-mas ir kodėl ji buvo visiems gerbtina? Atsakydami į tai, mes negalime nepalieti tų aplinky-bių, kuriose jis užaugo, kuriose jo veikla pasireiškė. Tik tokiu budu mes galime velionį tinkam-ai įvertinti pareikšdami jam paskutinę pagarbą.

Velionis buvo kilęs iš bajorų, žemvaldžių luomo. Šio luomo žmonės, paprastai, išėję mokslą gaudavo geras tarnybas ir ištar-navę tam tikrą laiką grįždavo į savo dvarą ūkininkauti, ir daž-niausiai paskėsdavo sočioje ir nublukusioje kasdienybėje. La-bai reti iš jų atsidėdavo menui ar mokslui; o dar retesni iš uni-versiteto suolų nukrypdavo į vi-suomeninį veikimą, tapdavo ide-alistais, dažnai nežinančiais, kaip ir kur savo veikimą pritaikyti. Lietuva tada buvo įjungta į Ru-sijos imperiją, o toje imperijoje buvo ypatingos politinės ir eko-nominės sąlygos. Caro valdžia turėjo neaprubėžiuotą valdžią ir su pagalba biurokatiško aparato, policijos ir kariuomenės, — valdė kraštą. Visuomenė buvo suskirstyta luomais ir tame su-skirstyme bajorai turėjo ypatin-gų privilegijų. Po jų sekė valdi-ninkai — biurokratai, dvasiški-ja, įvairių kategorijų — gildijų pirkliai, fabrikantai, įvairių sri-čių vertelgos ir t. t. Žemiausioje vietoje stovėjo valstietis muži-

kas. Jis labiausiai buvo apkrau-tas pareigomis ir mokesčiais. Po baudžios panaikinimo, priau-gus naujoms kartoms valstiečių, jie negalėjo sutilpti savo sodybų žemėje ir tūkstančiais traukė į miestus ieškodami darbo. Ilgos darbo valandos, butų trūkumas, stoka apšvietimo ir išsilavinimo, menki uždarbiai, neprisitaikymas miesto sąlygoms, nuolat gresiantis nedarbas ir daug kitų aplinkybių fiziniai naikino ir mo-raliniai žlugdė į miestą patekusį valstietį. Visa eilė visuomeninių veikėjų ir rašytojų ėmė idealizuoti liaudį, prie gamtos ir žemės pritaipusį valstietį, turintį geras papročius ir tikiybinius dorovines normas. Dostojevskis baisėjosi miestais ir geležinkeliais nuolat vežančiais naujas aukas į miestus. Tolstojus ieškojo liaudyje tikros dorybės ir neiškreiptos krikščionybės dėsnų. Atsirado idealistų, kurie norėjo fiziniu darbu pelnyti sau duoną. Atsirado idealistų, kurie metė mokyk-lų suolus ir ėjo šviesti liaudį. Jie dažnai pačių valstiečių buvo įskundžiami valdžiai. Kiti vėl, kaip politiniai idealistai matė išeitį valstiečio prispaudėjū baidime ir ruošė atentatus prieš ypatingai žiaurius biurokratus ir patį carą. Įdomu, kad idealistiniai nusistatę jaunas Sirutavičius neprisidėjo prie "liaudį gelbstinčios" veiklos, nepersidėmė tiems laikams populiaria filosofija, — bet ėmėsi kultūrinio ir politinio švietimo pramonės darbininkų tarpe. Jis suprato, kad bergždžias dar-barbas apsaugoti valstiečius nuo miestų. Jiems neužtenka žemės, o mieste jie greičiau gali užsidirbti, todėl tūkstančiais veržiasi į miestus, nepaisant visų sunkumų ir visų baisumų, kurios jiems tenka patirti. To-dėl išeities reikia ieškoti pačių darbininkų švietime, organiza-

(Nukelta į 3 psl.)

SPAUDOS PABIROS

(Atkelta iš 1-mo puslapio)

vydo dienos šviesą trečioje versijoje ir šį kartą ji buvo įtraukta į Vienos operos repertuarą. Taigi, "Fidelio" operos yra trys versijos. Kuriai jų pasirinko mūsų chicagiskė operos vadovybė, išgirsime kada nors iš jos pačios, kai ji pravers savo užkuliusius viešajai visuomenei.

Tame užkulisių praverime, tikimės, bus parodyta, ne tik kodėl toji opera pasirinkta, bet taip pat bus paaiškinta, kodėl dėl kokių motyvų ir priežasčių buvo į šalį padėta lietuvių menininkų (kompozitoriaus Juliaus Gaidelio ir poeto Stasio Santvaro) sukurti lietuviška opera "Dana". Čia nėra jokios paslapties, kodėl tas klausimas keliamas, nes apie tos operos — "Danos" priėmimą į lietuviškosios Chicagos operos repertuarą buvo rašyta (ir ne kartą!) mūsų spaudoje. Būtent, po "Gražinos" eina naujausiai sukurtoji lietuviška opera Dana. Kiek šių eilučių rašytojui žinoma, toji opera buvo parašyta, ir, kur bei kiek reikalinga, taisyta, tobulinta artimai bendradarbiaujant su pačia, anksčiau buvusia Chicagos operos vadovybe, su operos dirigentu muziku Kučiūnu, su iškilniais dainininkais — solistais (Stasiu Bara-Baranausku); taip pat toji opera kaip originalus lietuvių menininkų kūrinys, gerai buvo įvertintas mūsų spaudoje muzikos specialistų: prof. Vl. Jakubėnu, Vasiliūnu ir kitų. Ir po to tarkime: argi nėra pagrindo klausiti lietuviškosios Chicagos Operos vadovybės, kodėl iš archyvo buvo išimta vokietis (kad ir meisterio muziko) opera "Fidelio" ir į "archyvą" padėta jau repertuaran įtraukta lietuvių menininkų sukurta naujoviška opera "Dana"? Ar bus pravertas nors mažas tų kombinacinių užkulisių kampeilis? Juk ateinančiais metais mes švenčiame Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo 50 metų sukaktuves! Kas tose iškilnėse turėtų mus atstovauti: vokiečiai, ar lietuviai menininkai?

2. Vincas Trumpa ir Julius Janonis

Ir atsitik tu man taip! Kada rašau ilgesnį straipsnį, apie "poetą ir revoliucionierių", norėdamas jį parodyti žymiai kitoniškesnį, negu jį ten, dabartinėje Lietuvoje piešia, rusų dirigentų ir lietuvių politrukų stumdami kultūrininkai, ir už tą užsimojimą tikėdamasis gauti pylos iš Janonio gyvenimo, kūrybos ir veiklos "neklestantių specialistų", gavau kirtį į smilkinį visai iš kitos pusės. Ir tuo kirtėju buvo ne kas kitas, kaip mūsų istorikas, liberalas specialistas Vincas Trumpa.

Jis besigalinėdamas su A. Kučiū dël dr. J. Pajaujio straipsnio. (žiūr. Naujienų nr. 870 II-ji dalis) apie lietuviškąjį liberalizmą, pliekia:

"Reikia laikyti gryną nesusi-pratimu, kai A. Kučys ima mokytį Vytautą Kavolį literatūros

ir tarp laisvės minties pionierių lietuvių literatūroje randa ir Julijū Janonį, kuris dar nesuspėjo pasidaryti rašytojas, bet kuris pasidarė bolševikinio komunizmo skelbėjas Lietuvoje." (pabraukta mano J.)

Trumpai, drutai, kaip chirurgo peiliu nupiauta. Ir labai gaila, kad tą chirurginį piovimą V. Trumpa atliko visai taip, kaip tas neapdirus chirurgas, vieton gangrenuotos, nupiaudamas sveikąją koją. . .

Visų pirma, pabrauktoji V. Trumpos sakinio dalis rodo, jog gerbiamasis istorikas nė nežino, kad J. Janonio jau 50 metų nebėra gyvųjų tarpe; kitaip jis nesakytų: ". . . dar nesuspėjo pasidaryti rašytojas". Jei-gu dar nesuspėjo, tai gal dar suspės, ar ne taip? Kaip nuolatinis mūsų rašytojų — poetų kūrybos sekėjas ir mylėtojas, pirmą kartą iš V. Trumpos lūpų išgirstu, jog J. Janonis ne rašytojas. Jeigu jis jo nelaiko rašytju, tai tuo pačiu rašytoju — poetų vardus reikėtų išbraukti ir kitiems, mūsų vyresniosios kartos rašytojams: Jonui Biliūnui, Pranui Vaičiūčiui ir net Vincui Kudirkai.

Ir kaip čia dabar kvailai išei-eina: poeto Juliaus Janonio eilė-raščiai nepriklausomoje Lietuvoje būdavo dedami mokyklų vadovėliuose (aš nekalbu apie komunistinę literatūrą, kuri tą poetą — rašytoją yra sau nusisavinusi ir jo kūrybą naudoja savo propagandai), Kazio Binkio redaguotuose "Vainikuose", čia, Amerikoje, Bernar-dardo Brazdžionio redaguotoje "Lietuvių Poezijos Antalogijoje", o ir "Lietuvių Enciklopedijoje" (IX t. 287 psl.) skaitytojams pristatomas, kaip rašytojas — poetas. Be to, nepriklausomos Lietuvos laikais švietimo Ministerijos buvo leidžiamas literatūrinis žurnalas "Skaitymai". Jame būdavo labai išsamūs straipsniai apie naujai pasirodžiusias mūsų rašytojų kny-gas. To žurnalo redaktorium buvo mūsų didysis rašytojas Vincas Krėvė - Mickevičius. Ir, štai, 1922 metų tų "Skaitymų" XIV knygoje — žurnale yra platus rašinys apie poetą Julijū Janonį. To rašinio autorius, pasirašęs ten slapyvardžiu M. Kemšis, sakoma, buvęs pats žurnalo redaktorius V. Krėvė. To rašinio, kuriame plačiai įvertinta jo poezija ir visuomeninė veik-la, pabaigoje padaroma išvada: (atpasakojau iš atminties.)

"Nors mums, pripratusiems prie Fausto Kiršos. . . (kitų ten įvardytų poetų pavardžių nebeprisimenu J.) J. Janonio poezija ne daug naujo duos, tačiau atsizvelgiant į negausų mūsų poetų skaičių, ir J. Janoniui at-siras tinkama vieta lietuvių po-etų Parnase". Kagi, mielas Vincas Trumpa, matyt, dedasi esąs didesnis už visus mūsų poezijos žinovus ir jaučiasi galjis tvirtinti, jog J. Janonis "dar nesuspėjo pasidaryti rašytojas". Kązkąp aš, savo naivia nuomone, esu įsitikinęs, jog rašytoju ar poetu iš viso negali pasida-ryti, bet turi gimti su šia kūry-

bine dovana ir savo gyvenimo eigoje, nuolat kurdamas ir tą kūrybą tobulindamas, gali tap-ti šios srities specialistu — meis-teriu.

Julius Janonis trumpame sa-vo gyvenimo bėgyje (žuvo vos 21 metų tebedamas) yra sukū-ręs virš 300 eilėraščių. Jų me-ninė vertė, aišku savaime, nėra vienoda: yra visai silpnų, bet netruksta ir gražių, meninę for-mą turinčių. Laiko tekmėje sil-pnesnieji ar patetiška prapa-ganda dvelkiantieji išdils iš mū-sų literatūros, tačiau tie, kurie sukurti tikros poezijos dvasioje niekada neišblės ir liks žibėti mūsų poetų kūrybos vainike.

Dabar mūsų poetų besireiš-kančių tarpe yra ir Alfonsas Nyka - Niliūnas. Dauguma jo eilėraščių, moderniškoje for-moje parašytų, gražūs, tiesiog žavūs. Skaitai ir gėriesi. Jo 1953 m. Chicagoje išleistame eilėraš-čių rinkinyje "Orfejaus Medis", tarpe kitų, yra labai gražus kū-rinėlis: "La Baigneuse" (Besimaudančioji? J.). Štai jis:

"Kai didelės ir mažos žvaigždės spindi
Ir gundo klysti per naktis toli,
Mergaitė, kojas plaudama sumindo
Mėnulį ežero dugne, smėly.
Ir miega, lyg koralas, iš vandens
išplaukus,
Karštam aksome vasaros nakties
keistos,
Planetos kranta į melsvus jos plaukus,
Sietinis brolelis spindi ant kaktos."

Kiek kartų tų eilėraščių skai-tau, keistu supuolimu, man visada prisimena vyresniosios kar-tos poeto Juliaus Janonio, kad ir kitokio turinio, eilėraštis:

"Tegu sidabruoja šaltoji rasa. . .

Tegu sidabruoja šaltoji rasa,
Vis viena, nubėgsiu pas jį, nors ir

Nors degins man kojas žolėta lanka,
Aš jį apkabinsiu baltąja ranka.
Ir, kol nepradės raudonuoti dangus,
Jam pinsiu iš meilės žiedų vainikus.
Tik auštančio ryto pirmi spinduliai
Išdrįs pakliudyti mums kalbėtis

Kai girioj lakštutė čiulbėti pradės,
Mane jis per pievą rasotą lydės."

Dar klaukiau neteisingas yra sekantis V. Trumpos teigimas, jog Janonis ". . . pasidarė bolševikinio komunizmo skelbėjas Lietuvoje". Tiesa, Janonis, be savo eilėraščių, yra parašęs kelis beletristinius dalykėlius ir keletą publicistinių straipsnių. Tuose publicistiniuose straipsniuose jis laikosi griežtai socialdemokratų linijos. Ir tie jo socialdemokratinės krypties publicistiniai rašiniai daugiausia yra paremti vokiečių socialistų vado Karl Kautsky (1854 - 1938) ir Karolio Markso idėjomis. O Karl Kautsky juk buvo komunizmo priešininkas. Ir kokių gi būdu Janonis galėjo pasidaryti "bolševikinio komunizmo skelbėju Lietuvoje", jog visi jo publicistiniai straipsniai parašyti ne Lietuvoje, bet I-jo pasaulinio karo metu (1915 - 1917 m.) Rusijoje (Voroneže ir Petrapi-lyje arba Sineva — Dubrava, Tvrės gubernijoje dvare, kur jis 1916 m. vasarą buvo korepetitorium) ir beveik visi paskelbti po jo mirties. O gal jis, pagal V. Trumpą, pasidarė tuo "bolševikinio komunizmo skelbėju Lietuvoje" savo revoliuciniais eilėraščiais, kurių dauguma buvo atspausdinti Rygoje ėju-siame socialdemokratinės pakraipos laikraštyje "Vilnyje" (dabar Lietuvoje komunistai tą

ATEITIES DRUSKININKAI

"Ateities Druskininkus šian-dien galime pamatyti tik pro-jektų brėžiniuose", — rašo vie-nas Vilniuje leidžiamo Kultūros Barų žurnalo bendradarbis (1967/6), — "Generalinis dvi-dešimtmetis planas miestui ža-da tarptautinio masto kurorto ateitį". Kaip tik tas planas ir kelia autoriui (R. Sadauskui) susirūpinimo: kas iš tų suma-nymų išeis, jeigu bus elgiamasi panašiai, kaip per ligšiolinį dvi-dešimtmetį? O buvęs sumany-mas pietrytinėje Druskininkų dalyje sukurti medinių gyvena-mųjų namų kvartalą, kuris der-intųsi su senomis, taip pat me-dinėmis miesto dalimis. "Deja, sumanymas nepavyko: išaugo standartinis medinių dėžių kamšalynė. . . Padėtį šiek-tiek taisy gausūs želdiniai. . . pradė-tas parkas. . . Tačiau tolesni architektūriniai "ieškojimai" vėl viską sugadino. . . parkas prijungtas prie gydomosios fizikul-tūros parko. . . kvartalas tapo prispaustas prie tvoros. . . per-eita prie mūrinės statybos, ir pradinis sumanymas buvo vi-siškai sužlugdytas".

Autorių ypač gąsdina planuo-tojų užsimojimas statyti Drus-kininkuose 11 — 12 aukštų pa-status: "ar neužgoš jie paties brangiaušio, ką turi šis kuror-tas, — miško, intymaus peiza-žo?"

Jau ir dabar, sako, per pa-staruosius 10 metų kurorto me-džiai sumažėjo daugiau kaip aštuntadaliu, o "dangoražių" paunksmėj medžiai nyks dar greičiau. O rytinėj Druskinin-kų daly — "išdygus mūrinei pseudoklasikinei Draugystės sa-natorijos "tvirtovei". . . atsirado prikimštas, su aplinka visai nesiderinantis standartinis namų kvartalas, į kurį žiūrint sunku pasakyti, kad esi Drus-kininkuose, o ne, sakysim, Nau-jojoje Akmenėje (cemento fab-rike. E.) ar dar kur kitur. . ." (E.).

laikraštį stengiasi reklamuoti, kaip komunistinį. Tai melų me-las!), Kaune ėjusiose liberali-nės pakraipos "Lietuvos žinio-se" arba socializmo teorijos, mokslo ir literatūros iliustruota-me mėnesiniame žurnale, ėjusia-me 1916. VI. 21 — 1917. X. Filadelfijoje "Naujojoje Gdynėje", kurios pirmuosius 3 nr. re-dagavo P. Grigaitis?

Julius Janonis niekada nepa-sidarė "bolševikinio komuniz-mo skelbėju Lietuvoje", bet po jo mirties jis bolševikinį ko-munistų buvo padarytas tuo skelbėju ir dabar tebedaromas. Bet argi tenka tuo stebėtis ži-nant faktus, jog dabar ten kiek-vieną iškilnesnį lietuvių rašytoją ar poetą stengiamąsi užvilkti ant komunistinės propagandos manekeno: ir Strazdelį, ir Mai-ronį, ir, visų labiausia, žymųjį būrų giesmininką Donelaičių. Ne-jaugi Vincas Trumpa ir to-kiems kvailiojimams drįstų pri-tarti?

1967. VIII. 6.

So. Boston, Mass.

ATSISVEIKINA SU VLADU SIRUTAVIČIUM

(Atkelta iš 1-mo psl.)

vime, jų politiniame subrendime, geresnių darbo sąlygų išskovime, socialiniame ir kultūriniame aprūpinime. Todėl jis stoja į Socialdemokratų partiją; todėl jis atvažiuoja į Vilnių ir dirba konspiratyviniai darbininkų tarpe: organizuoja slaptus būrelius, ruošia mitingus, prakalbas, streikus. Reikia atsiminti, kad tai buvo praeitam šimtmetyje; reikia atsiminti, kad darbininkams reikdavo dirbti 12 val. į dieną arba daugiau. Sąlygos buvo nežmoniškos, uždarbiai menki, organizuoti unijas ir streikuoti draudžiama, viešai diskutuoti politinius ir profesinius reikalus, — draudžiama. Jaunasis Sirutavičius suprato, kad tuos draudimus pirmą eilę reikia sunaikinti ir už tai jis nuėjo į politinę veiklą. Bet jis suprato daugiau. Jis suprato, kad pramonė, o ne žemės ūkis gali surinkti darbo rankų perteklių, kad mašinos gali ne tik pavergti, bet ir išgelbėti žmogų nuo labai sunkaus darbo; jis suprato, kad technologija paluosuoja žmogų nuo labai sunkaus fiziško darbo. Todėl jis pasirinko inžinieriaus technologo darbą, todėl jis stengėsi kurti pramonę Lietuvoje. Lietuvos sąlygos buvo ypatingos Rusijos imperijoje. Be luomų skirtumo toje imperijoje buvo ir tautiniai piliečių skirtumai. Rusai — provoslavai buvo pirmos rūšies piliečiai. O lietuviai — katalikai stovėjo labai žemai imperijos piliečių gradacijoj. Jiems ir spausdintas žodis sava kalba ir lietuviškos mokyklos, — buvo draudžiami. Todėl ir prasi mokslinimas valstiečiui ir darbininkui buvo sunkus. Tūkstančiai iš jų emigravo į Vokietijos pramonės miestus, į Anglijos ir Škotijos kasyklas, o ypač į Jungtines Valstijas... Apie ankstyvesnių emigrantų būklę daug kas iš esančių šitam krašte jau bus nemažai girdėjęs. Galima būtų tik priminti, kad dažnas iš pirmųjų emigrantų Amerikon dirbo pirma kelis metus Vokietijos plieno liejykloje, arba Škotijos anglies kasykloje, kad užsidirbtų pinigų kelionei į Ameriką. Kita dalis lietuviško darbo jaunimo traukė į pramonės miestus pačioje Rusijos imperijoje: Rygą, Peterpilį, Odesą ir kt. Žinoma, pačioje Lietuvoje Vilnius, Kaunas, šiauriai susemdavo dalį kaimiško jaunimo. Jūs organizavo studentas Sirutavičius, kuris pasirinkęs technologo darbą jau tada žinojo, kad tik pramonė Lietuvoje galės patiekti darbo gyventojams ir apsaugoti juos nuo emigracijos. Dabar mes žinome, kad žmonių skaičius žemės ūkyje mažėja, o miestai auga. Mašinų pritaikymas žemės ūkyje atleidžia vis didesnę skaičių žmonių, o miestų pramonė juos susemia. Tas vyksta Amerikoje, Vokietijoje, Lietuvoje ir visuose kraštuose. Tai dabar visi žinome. Bet Sirutavičius tai žinojo prieš 60 — 70 metų. 1910 metais jau jis kuria kartono fabriką. Vėliau nepriklausomoj Lietuvoj jis daro

pastangų plėsti pramonę, sukurti kultūrinį ir pramoninį centrą šiauliuose, suranda būdus gerai ekonominiai ir socialiniai aprūpinti darbininkus. Velionis buvo Steigiamojo Seimo Socialdemokratų frakcijos narys. Bet į kitus seimus jau savo kandidatūros nestatė. Mes nežinome tikrų priežasčių, bet gal būt, valstybės biurokratiniams ir jam priešingų partijų politinis trumparegiškumas, — turėjo tam reikšmės. Jis matė krašto išėitį ir ekonomine ir politine prasme tik pramonės kėlime.

Ir tam darbu jis atsidėjo.

Sirutavičius gilus demokratas, kuris tvirtai tikėjo kiekvieno žmogaus teise dalyvauti politiniame gyvenime, kuris matė išėitį bendram žmogaus ekonominio lygio pakėlime, jo bendro išsilavinimo kultūriniame išsivystyme ir visų žmonių socialiniame aprūpinime, — turėjo nemažų nusivylimų. Ekonominė krizė parbloškė pramoninius kraštus ir nusūsino žemės ūkio šalis. Tas suardė daugelio kraštų ūkinę ir politinę lygsvarą. Rytuose siautėjo Stalino diktatūra, o vakaruose išaugo Mussolini ir Hitlerio režimai. O Rytų Europa, pasiliuosavusi iš Rusijos ir Austro-Vengrijos bei Turkijos Imperijų valdymo ir dominavimo, greitai užmiršo, kad jie išsiluosavo visų žmonių pastangomis ir, kad jų didžiausias turtas yra žmogus. Jie išsiugdė savus biurokratus ir savas diktatoriškas mizerijas. Nuo Baltijos iki Juodosios jūros ir iki Viduržemio jūros visa Rytų Europa savo politiniu subrendimu pakliuvo valdžion savų tautinių diktatorių. Estija, Latvija, Lietuva, Lenkija, Vengrija, Albanija, Jugoslavija, Rumunija, Bulgarija, Graikija, — visos Rytų Europos šalys, — vien tik čekoslovakiją išskyrus, — vienokios ar kitokios diktatūros buvo valdomos. Ir tie mizeriniai diktatoriai rėmėsi policija ir sava karininkija tam, kad varžytų savų piliečių teises, draustų darbininkų organizacijas, vaikytų darbininkų ir ūkininkų streikus, malšintų sukilimus už demokratinės tvarkos atstatymą. O antram pasauliniam karui atėjus tuose kraštuose nebuvo vieningumo ir bendro pilietinio susiklausymo, kokį turėjo demokratinė Suomija arba Skandinavai. Diktatoriai pirmi išbėgiojo, o jų ugdytos kariuomenės liko nepanaudotos, arba visai neefektyvios.

Jau nejaunas žmogus Sirutavičius, buvęs darbininkų organizatorius, seimo narys, inžinierius, technologas, demokratas ir visuomenės veikėjas, buvęs žemvaldys ir fabrikantas ir kartu socialinio darbininkų aprūpinimo pionierius Lietuvoje, — atsidūrė emigracijoje Amerikoje. Ir ką jis turėjo veikti Amerikoje?... Ugi fabrike varavo liftą, vadinamą elevatorių, kol išsitarnavo darbininko pensiją.

Tai likimo ironija...

Tačiau velionis niekada ne-

nusiminė. Jis buvo tiek pat ramus ir linksmas kaip ir anksčiau. Niekada ir niekam nenusiskundė. Negyveno praeitimi ir negalėjo suprasti, kodėl tiek daug žmonių tik praeitim gyvena. Velionis gyveno ateitimi iki paskutinių dienų. Nepaisant senatvės rašė straipsnius, skaitė knygas, žurnalus. Ypatingai domėjosi žurnalais iš Lietuvos "Mokslas ir Technika", "Liaudies ūkis". Domėjosi Lietuvos industrializacija su visais teigiamais ir neigiamais reiškiniais. Spėliojo Lietuvos ir Rytų Europos politines ir ekonomines galimybes. Jis buvo ateities žmogus.

Jis buvo labai kuklus žmogus. Jei apie jį kas teigiamai parašydavo ar pasakydavo, tai jis vis pasakydavo: "et per daug jau perdeda. Kązin kokį didvyrį iš manęs daro. Aš paprastas žmogus... Ko čia niekus šnekėti." Aš esu tikras, kad jei šiandien jis girdėtų mane čia kalbant, jis panašiai pasakytų. Jo kuklumas, jo pilietinis padarumas, jo ryžtas visuomeniniam darbui buvo visiems žinomas. Jis buvo nepaprastas, neeilinis žmogus. Tokių yra maža. Todėl mums ypatingai gailla su juo skirtis. Širdingos užuojautos jo žmonai, vaikams, anūkams ir giminėms. Jis sulaukė 90 metų, galima sakyti, senatvės. Jo šeima skaidrino jo gyvenimą. Jo gyvenimas nebuvo sunkus, bet jo siekiamus idealus, jo

Atsiūsta paminėti

LIETUVIŲ DIENOS, birželio mėnuo No. 6 (175). Šis numeris žymia dalimi paskirtas mirusio Lietuvos poeto rašytojo Vinco Mykoliaičio - Putino kūrybai ir atminimui. Putiną liečiantieji raštai šiame numeryje yra: Redakcijos — Ašarų ir vainikų pilialknis didžiujam Lietuvos Pirmųjų Vainikų poetui (vietoj eulogijos); paties Putino atsiminimų fragmentas — Pirmieji žingsniai gimtinėje; Raudonspalvėj aušroj — Putino eilėraščių ciklius (9 eilėraščiai) ir Bernardo Brazdžionio — Poeto agonija; Brazaičio — Gelmių ir viršūnių poetas. Putino biografijos bruožai. Pirmoji viršelio pusė — per visą puslapį poeto Mykoliaičio Putino atvaizdas, paskutiniojoje Nado Rastenoio Kristijono Donelaičio THE SEASONS (Metai) 1 puslapio reprodukcija.

saulę dažnai debesys dengdavo, kaip ir šią dieną, kada mes jam sakome paskutinį atsisveikinimo žodį. Tegul būna poilsis jo palaikams, o jo darbai jo dvasia ilgai gyvens žmonėse ir gal tik vaikų vaikai įvertins tokius žmones kaip jis.

"NAUJIENOS" KIEKVIENO
DARBO ŽMOGAUS
DRAUGAS IR BIČIULIS

J. AUGUSTAITIS

ANTANAS SMETONA IR JO VEIKLA

154 pusl. knyga.

Kaina \$1.50

Nei vienas žmogus, noris pažinti nepriklausomos Lietuvos ir Antano Smetonos valdymo laikotarpį, negalės apsieiti be J. Augustaičio paruoštos studijos. Ši knyga būtina kiekvienam, norinčiam pažinti netolimą Lietuvos praeitį. Lietuvoje gyvenusieji ir Smetonos valdymo laikotarpį pažįstantieji žmonės tvirtina, kad J. Augustaitis teisingiausiai ir tiksliausiai aprašė ir įvertino Antano Smetonos veiklą.

J. Augustaičio knygą galima gauti "Naujienose" darbo valandomis. Kas negali užėiti į "Naujienas", tai prašomas persiųsti \$1.50 čekį arba Money Orderį, pridėdant 20 c. persiuntimui paštu, tokiu adresu:

NAUJIENOS

1739 SO. HALSTED STREET, CHICAGO, ILLINOIS 60608

Gavę pinigus, tuojau knygą pasiųsime.

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

- SLA — jau 60 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILIJONUS dolerių savo apdraus-tiems nariams.
- SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyvybės apdraudą ir ligoje pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS nieiško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.
- SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.
- SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigus aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.
- SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą: už \$1,000.00 apdraudos tik \$3.00 mokesčio metams.
- SLA — AKCIDENTALĖ APDRAUDA naudinga visokio amžiaus asmenims, rekomenduojama lietuviškų KLUBŲ ir draugijų nariams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudos mokestis \$2.00 į metus.
- SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijų. Kreipkitės į kuopų veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darbus.

Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA

307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10001

Tautinių šokių švenčių takais

J. Vaičiūnienė

2

Sunkusis jėgos sportas — sunkumų kilnojimai — pėdų, šieno į vežimą davimas, krovimas, išmetimas į šalinę, grūdų maišais sunėšiojimas... Visokie stumimai, traukimai, rovimai, imtynės, grumtynės...

Žaidimai. Sportiniai ir dabartiniu vardu vadinami, pedagoginiai.

Sportiniai — pasižymintieji sportinėmis savybėmis, daugiau išnaudojantieji žaidikų fizinę jėgą, išvermę. Jie daugiausia įrankiniai. Įrankiai — lazda, kuoka, kirvis, virvė, ratas, ratelis ar šiaip kuris darbo įrankis, vėliau tam tyčia pagamintas. Pav. Kiaulytės mušimas, Vilniaus ripka, Medžioklė, Vilkai ir avys ir kiti.

Beveik visos sporto rūšys ir daugelis sportinių žaidimų atsiliepia kitose liaudies kūrybos šakose — pasakojimuose, pasakose, dainose. Paklausus, kur tavo vaikai, atsakoma: "Vienas arija, kitas akėja, trečias per tvorą šokinėja, kiti ripką ridinėja, vienas prie katilo, kitas ant kamino... Arba dainos — "Jojau dieną, jojau naktį" "Per tiltą jojau, nuo žirgo puoliau"... "Vai mėtė, laidė mane brolužėliai". "Vai šaudė, šaudė raibą sakalėlį"... Apie tinklo bradinio traukimą, nėrimą surasti nuskandinto žiedo, plaukimą vainiko, antelės, marių narūnėlio pašovimą, ir daug kitų.

Pedagoginiai žaidimai veiksmo atžvilgiu pastebimi judomieji ir poilsiniai. Šie pagal savo turinį gali būti paskirstyti į daugelį skyrelių lygiagrečių...

Judomieji — Malūnėlis, Žilvytis, Radastėlė, Audėjėlė, Čigonėlis, Upelis tekėjo, Aguonėlė, Zuikutis ruikutis, Žvirblis, Kubilų, Žiedų, Pelė ir katinas... Iš jų vieni įtraukia į veiksmą stipriau, kiti silpniau...

Poilsiniai — Žiedo dalinimas, Vardų atminimas, Vietomis keitimasis, kad ir Dindžikas, Ugnelės kūrenimas...

Jie visi susiję su kalba, daina, jos ritmu, gaida. Juose visuose slypi kokias nors auklėjamoji idėja. Jie visi moko kalbos,

lavina klausą ir balsą, pastabumą, vikrumą, susivaldymą, vidinę išvermę, teisingumą... Jie žaidžiami gyvenimiškoje tikrovinėje aplinkoje, ir, atrodo, neįrankiniai, išskyrus kai kuriuose vieng mažą daiktėlį — žiedą... Jų prasmę išreiškia ne daiktai, bet žaidėjai. Pagal veiksmo įtampą, mintį tarp dažnų pedagoginių žaidimų, neįrankinių sportinių sunkoka griežtai išvesti skiriamoji riba.

Šokiai

Išskiriant mūsų šokius iš kitų judesių — sporto, sportinių, pedagoginių žaidimų, čia bus tik prabėgomis teatsisukta į jų kilmę, prigimtį, santykį su kitomis judesio rūšimis, su kita liaudies kūryba, į vaizdavimo priemones ir tolimesnę kūrybą. Kiek tos mestos mintys patarnaus pažinti ir suprasti tautinių šokių būdus, pamatysime patys.

Tautiniame mūsų prisikėlime tokių šokių, kaip dabar šokame, dar nevartojome. Jie nebuvo išėję į scenas, sales, kaip buvo išėjusi daina. O retais atvejais mūsų tautiniams šokiams atstovavo Suktinis, Klumpakojis, Noriu miego, visokios polkos. Tik apie I-jo Nepriklausomybės dešimtmečio vidurį lygiagrečiai su įvesta į mokyklas kūno kultūra pradėta darytis liaudies šokių. Tad jau pašauktieji į gyvenimą ir naujai surastieji būtų dvejosos kilmės: ateiviai ir vietiniai.

Ateiviai šokiai su tam tikra sąlyga galėtų ar gali būti vadinami tautiniais, visoje Lietuvoje žinomi tie patys pirmieji Suktinis, Klumpakojis, Noriu miego... dėl giminingumo, įsisenėjimo, supanašėjimo, įsitaikymo, atsiliepiamo mūsų dainose ir apsisprendimo panašia pasaulėjauta.

Suktinis atitinka verpiamojo ratelio sukimosi, ridę, girnų, malūno judesius, gavęs dainos keleriopą palydą — "Bitutė pilkoji"... "Suk suktinį"... "Oi tai tai, ažuoliniai pamatai"... Klumpakojis atsiliepęs apavui, vėl daugelyje dainų ir pa-

sakų minimoms klumpėms, klumputėms, kurpaitėms... pasitrepšėjimas... Noriu miego, be paties šokio dainos giminiuojasi su daugeliu kitų dainų — "Vai noriu noriu saldaus miegelio"... "Kad aš užmigčiau nors valandėlę..."

Polkos žingsnio šokiai atitinką mūsų tryptinius, primuštinis, aprėžtinis, kai stipriai vyrai kulnėmis primuša ar rėžia. Šios rūšies šokius nereikia vadinti **Dzūkų polka**, ir kito krašto. Dzūkai, galimas daiktas, pirmiau už lenkus tokio žingsnio šokius yra šokę: jie tryptiniais ir vadinami. Tad būtų Dzūkų tryptinis, primuštinis, riestinis... Jeigu Noriu miego, Suktinis, Klumpakojis tarpe mūsų šokių įsitetinsino be savo kilmės krašto vardų, tai tuo labiau lietuviški tryptiniai neturi būti vadinami "polkomis!"

Iš vadinamų ateivių priimtinių tautinių šokių reikėtų išskirti tam tikrą rūšį, atėjusią į kaž kurio Lietuvos krašto kaimus geičiausiai per **svetimų valdomus**, svetimos kultūros židinius "dvarus", per svetimų ir rusų administracijos apgyventus Lietuvos miestus. Tai visokie krakoviakai, kadriliai, podispaniniai, vengerkiniai, kazokiniai ir kiti... Jų vardai — Žekelis, Ouolinderis, Gyvataras, Mikita, Jonkelis, Kazokėlis — prituptinis neatsiliepiam mūsų kalboje ir ne visi judesiai apspręsti lietuviškos pasaulėjautos. Ouolinderis — Sūduvoje Olenderiais vadindavo olandiškus vėjinius malūnus; Mikita — tautinis rusiškas vardas; Jonkelis (gal Jankelis), - slaviškas arba žydiškas. (Krėvės raštuose Janka yra)... Gyvataras, Žekelis į lietuvių kalbos žodyną dar nepriimti ar nepateko. Mikitos dainoje yra toks posmas, aiškiai pasakęs į ką nusižiūrėta: "Visus šokius ašai moku ir kažoką gražiai šoku"... Visą dainą rasite knygoje "Liaudies šokis Lietuvoje" — Saudargienė. Krakoveko palydą iš Vilkaviškio miestiečių esu išmokusi tokią: "Šokit mergos... Krakoviaką, tegu vyrai kampuos šneka, tegu šneka, tegu loja, [kad tik mergos neatboja". Mat, vyrai dar šio naujo šokio nemokėję šokti ir, jį užgrojus, mergų šokti nevedę. Mergos šokdavo vienos...

Podispano palyda buvo žodinė pusia lenkiška, pusiau rusiška, pusiau lietuviška... Visos neatsimenu... Atsimenu tiek: "Kurica ūlica chočet popast"... lietuviškai — "višta gatvė nori pataikyti"...

Šių vardų šokiai visoje Lietuvoje, žmonių atsiminimu, ir nebuvę žinomi. Mikita, Jonkelis daugiau Dzūkų krašto, kiti — Žemaitijoje... toks padispaniškas šokis buvo pašoktas vaidinime "Vėjas Gluosniuose" Čikagoje.

Tūlas gal tarstels, kodėl negalima turėti lietuviškų krakoviakų, kadrilių, podispanų, vengerkų, polkų kokiųkų, kazokų, oulinderių. Galime. Jie patys iš mūsų nepabėgs. Kūrėja liaudies tų atsiradusių vardų greičiausiai nė reikšmės nežinojo. Ji nepavadino nė savo sukurtų šokių savo krašto miestų vardais — žemaitiniu, kaudneku, telšeku, marijampoleku. (Dainose minimas Vilnius, Tilžė, Alvitas, Karaliaučius...) Tai atrodo negalėjo sąmoningai savo šokių pavadinti svetimų valstybių ar miestų vardais — krakoviniais, ispaniniais, olandiniais. Tik vėlesnieji šokių ieškotojai rastus šokius galėjo pavadinti vardais tų kraštų, kuriuose rado. Trumpai tariant, šiuos "tautinius" šokius būtų galima apibūdinti taip, kaip yra apibūdinęs vienas teatro direktorius vokiečius, vaidinusių rusų dramoje rusus personažus: "Vokiečiai su rusų barzdomis".

Tačiau ir šie, vadinami dabar mūsų liaudies šokiai turi likti tokie, kokie jie rasti ir užrašyti. Jeigu jų turinyje yra giminingų liaudies šokiams judesių, tai iš jų išvestiniais judesiais įmanoma sukurti tikslesnius ir pavadinti savais vardais. Sakysime, šalia Oulinderio turėsime ir



Chicago's jaunuoliai šoka "Kubilą"

žemaičių malūną, šalia Jonkelio — Dzūkų Joninių šokį, šalia Mikitos — Bernų šokį, kaip yra Rugučiai, Linelis, Audėjėlė... Kodėl Lenciūgėlis negalėtų būti Grandinėlė?!

Šokiai išraiškiniai. Mūsų liaudies šokiai pažįstami dar iš to, kad, atrodo, (ir kitų nuomone) kuone visi išraiškiniai. Jie vien savo vardais pasisako išreiškiantys patys savimi laisvais judesiais įvairius darbus, išgyvenamas nuotaikas. Manau tam ilgesnių įrodymų nė nereikia. Pakanka žvilgtelėjus į Malūną, Kubilą, Rugučius, Kalvelį, Audėjėlę, Linelį, Pipirinį, Šustą, Grandinėlę, visus tryptinius pakeltkojus... ir t.t. Kas iš to? Iš to daug kas. O tuo tarpu, kad mūsų kilmės šokiai.

Ne įrankiniai. Dabar šokamo Mikitos per lazdas ir su lazdomis vardas ir daina parodo, iš kur jis atsibastęs. Jeigu būtų savo daina ir šokis mūsų, tai ne šokis, bet sportas, šokinėjimas, šuoliais per lazda... kartį... šokio, ir baletu išmetamasis ir visoks šuolis laisvas. Pav. mūsų oželiai.

Greičiausiai nėra bent grynoko lietuviško judesio ir judesių derinio nė mūsų šokamoji dabartinė Kepurinė. "Meksikiečių 4 jaunos poros išpildė jų tautinį šokį — kepurinę" (žiūr. "Dirva" 1966. XI. 7.) Vien dėlto visuose kraštuose vartojamo reikmens kepurės, netektų "kepurinės" atsakyti, pavadinus "skrybėliniu". Bet tos mūsų kepurinės išraiškiniai judesiai — baletiniai rankų siūbavimai — sėmimai, gilūs per liemenį nusilenkimai, įtupsti kojų sulinkimai... aiškiai rodė tą kepurinę, kaip ir pačią kepurę, įmestą iš kažin kur į mūsų šokių šeimą.

Kepurėlė yra mūsų šokis, bet jį šokdami kepurės nevartoja. O jos kilnojimą ir su ja plasnajimą išreiškia laisvais judesiais, kaip ir kituose išraiškiniuose šokuose. Kepurėlės daina šokiškai, skaičiuo ant taktą, dainuojama su muzika "grajumi" taip: "Su kojėle trept trept, kepurėlė plest plest! Ar ne tokie mano rūbai, kaip anos bagočkos", turtuolės!... Šioji kepurėlė šokama ir be "grajaus" pagal pačių šokėjų ir kitų dainuojamą dainą.

Visokių atveju tai "Kepurinei", šokamai su skrybėlėmis, lyg neskiriant kepurės nuo skrybėlės, reiktų duoti atostogų. Tik palaikius atletuvėjimo stovykloje, gal būtų įmanoma išleisti į žmones kartu su nenutautėjusiais?

Blezingėlė. Apie skepetaitės — skarelės atsiradimą mūsų Blezingėlėje, be to, ką patys žinome, reikia sutikti ir su M. Biržiškos parodymu "Mūsų tautos kekliais", kad skepetaitė pasiskolinta iš dvarų. Išrinkta pradėti kokį salioninį šokį ponai, "panelė" mesdavo aukštyn skepetaitę, lyg pradėdamas kamuolio žaidimą žaidikas. Kuris "kavaličius" skepetaitę pagriebia, tas laimi garbę su išrinktąja būti pirma šokio pora. Šokdavo ir su vėduoklėmis. O vyrai su buteliais ir stikleliais rankose, visai juos kilnodami. Dar atsime nu Sūduvos dvaruose tokią "įrankinio" šokio dainą: "Oi dina dina, do do dina... bonka rankoj, stiklelis antroj... Mūsų Blezingėlė — žaidimas būdavo žaidžiama be skepetaičių, tik rankomis per riešą pamojavimu, lyg sparnu. O nosinė, iškilminio, išieginio tautinio drabužio, reikmuo, sulankstoma trikampių ir smaigaliu užkišama už sijono juosmens.

Sadutė atkurta, pagal žmonių pasakojimus, Zarasų gimn. mokytojos Šlekienės iš judesiu atlaužėlių 1937 ar 38 m. Ji pavadinta tuo vardu ne iš kokių prisėdimų (prisiadkų), tūpčiojimų, lingavimų... bet pagal rastą Tautosakos archyve užrašytą dainą — gaidą ir beprasmiską skiemenų eilę — tu-to, sa-du-to, tu-to"... Ar tai gaida, pagal ją skiemenavimas yra tų parodytųjų judesiu ar visai kas kita, nė pati suradėja tikrai nežinojo. Bet manykime, kad taip.

Iš to skiemenavimo ir gaidos ritmo yra pagrindo spręsti apie "Sadutės" amžių



Lietuviai
jaunuoliai
šoka
"Kubilą"

ir buvusią paskirtį: kad ji kokių nors senovinių tikybinių apeigų gabalėlis. Juk vestuvių, net nuotakos vogimo laikų, dainos — aiškios žodinės prasmės. O senaisiais laikais ir tokių mergvakarių nerengdavo; kaip rengs, kad nuotaką vagia. Vestuvės su mergvakariais jau vėlesniųjų laikų. Užrašytose Juškos vestuvėse ir kitų pasakojamose visos dainos pilnų žodžių ir prasmės.

Žinome, kad vestuvės būdavo beveik išimtinai rudenimis, rečiau žiemomis, nurovus linus, atsėjus rugius, nukasus bulves, nuėmus daržus. Tad vestuvės ir mergvakariai skaisčiomis gėlėmis kažin ar begalėdavo žydėti, išskyrus žaliąją rūtą, bruknę, eglę, kadugį. Ir jurginis tuo laiku nušalnotas.

Pasikeitus tikybai, užgesinus akurus, galimas daiktas, kad tikybinių apeigų palaikai įėjo į vestuvių apeigas. Bet šiuo atveju ne tos vadinamos "Sadutės" rūšis svarbu, kaip svarbu jos atkūrimas.... Ji pirmoji buvo visai kitokia — paprastesnė ir tikresnė. Dabartinis jos vaizdas primena katalikų tikybinių apeigų, gėlių žydėjimo metu, eisenas, kai mergaitės baletiniais, platiniais judesiais barsto gėles "reveransiniai" nusilenkdamos ar šiaip eina vaizdingomis virtinėmis su gėlėmis rankose.

Sadutė būtų vienos ar kitos paskirties tautinis šokis — liaudies šokis, jeigu ją augančią nebūtų aprenę svetimu drabužiu... Dabartinę su labai gražiu mandagiu "reveransu" tektų palydėti į dailiosios įrankinės mankštos aikštę.

Ir tikrojo šokio šokėjams paduoti kiekvienam į rankas sporto, mankštos, ar darbo įrankiai daro šokėją ne laisvą — varžo, normuoja judesį, lankstumą, sulauko vidaus išraišką. Įrankis neišvengiamai patraukia šokėjo dalį jėgos ir dėmesio, tuo būdu apsunkindamas šokį.

Kietieji įrankiai net pavojingi. Kas gali žinoti, kad kuris nors jo neišmes, susipainiojęs neperšoks per lazda, neužkliudys, neužgaus kito ar pats nepargrius. Jeigu sportininkas šokdamas numeta kartį, žaidikas netaikliai paleidžia sviedinį... susistumdavo, susižeidžia, tai toks sporto būdas, numatytas taisyklėse: šokio taisyklės kitos. Mūsų liaudies šokiai, kaip matome, nei sporto įrankiais, nei varžybiniais judesiais nėra apdovanoti.

Mūsų šokių ir pedagoginių žaidimų santykis. Matome, kad pedagoginiai žai-

dimai daugiau mažiau irgi išraiškiniai, gimę ir suaugę su dainos žodžiais, gaida "melodija". Toji savybė įgalina greitesnius, ištiesai judomuosius žaidimus paversti to paties vardo šokiais. Teisingiau — pagal tuos žaidimus sukurti šokius, nes žaidimai, davę šokius, patys pasilieka tuo, kuo buvę — žaidimais... Dabar daugumas šokamųjų šokių sukurti iš žaidimų, kitas šokis net iš dviejų. Iš žaidiminių šokių pav. kad ir šie: Malūnas, Blezingėlė, Audėjėlė, Čigonėlis, Žilvitis, Rugečiai, Linelis, Oželiai, Pinučiai... Jie ir kiti šiandien puikiai eina šokių pareigas.

Daugiau šokiais apsigimę būtų Kriaučiukas, Kalvelis, Šustas, Kubilas, Sukčius... Tikrieji šokiai pagal jų legendas, taktą — Pipirinis — "Pasitraukit Sulcos, duokit mumiem ruimą: eisim mudu su berneliu pipirinį šokti... Vakarukas — Uka — uka pas tėvuką paskutinį vakaruką"... Linas — "Pasisėjau žalią liną liną tram — tram, drita — tita — tram — tram..." Trisiūlė — "O tai tau, mergužele, naujoji trisiūlė..." Sermegėlė — "Sermegėlė mielo pilko"... "Kepurėlė", Lėtūnas — Lėtapėdis..."

Visi tryptiniai su vardais ir be vardų — "Dunda grindys ažuolinės", "Klumpės kaip patrankos, kojiniai rėžtiniai, pakeltakojai (žingsnis kiek panašus į valso)...

Vienų merginų šokiai: "Šok šok, mergužele, pasikaišius marginėlę... pyrog bum, pyrog bum". Šokit mergos, kad ir basos"... "Šokim šokim, seserėlės, kolei pas močiutę"... ir tolygūs kiti...

Prie tikrųjų šokių pritampa ir tie keli ateiviai — Suktinis, Klumpakojis, Noriu miego...

(Bus daugiau)

TAISOME KLAIDAS

Šių metų rugp. 12 d. Naujienų antroje dalyje, "Tautinių šokių švenčių takais" straipsnyje taisome šias svarbesnes korrekūros klaidas:

1. Penktame psl., antroj skiltyj, trečioje eilutėje iš apačios, vietoje išspausdinto "pasitarimų", turi būti žodis "pastiprinimų".

2. To paties puslapio trečios skilties, šešto skyriaus trečioje eilutėje, vietoje žodžio "į guolį", turi būti "į gylį."

J. VLKS.

IŠ PRAEITIES

Poetas Antanas Baranauskas (1835–1902)

Anyksčių šilėlio autoriaus A. Baranausko kūrinys Senovės Paminėjimas, buvo įdėtas į pasirodžiusios Aušros pirmą numerį. A. Baranauskas parašė ta proga vokiečių kalba laišką Aušros redakcijai.

Kodėl jis laišką rašė vokiečių kalba, sunku spėlioti. Gal todėl, kad Aušra buvo Tilžės mieste spausdinta, tai yra toje Lietuvos dalyje, kurią valdė Vokietija.

Aušros redakcijoje dirbęs Jurgis Mikša (1862 - 1903) laišką išvertė lietuvių kalbon. Laiško originalas yra dingęs, tai nėra galimybės patikrinti, kiek tas vertimas buvo tikslus.

A. Kapsukas aptiko laiško vertimą M. Jankaus saugotame Aušros archyve, "nusavino" tą vertimą ir 1924 m. Kibirkšties Nr. 44, pusl. 44 atspausdino.

Kibirkštis buvo spausdinama ir redaguojama Maskvoje. Lietuvoj retai kam buvo prieinama, todėl Antano Baranausko tas laiškas mažai kam buvo žinomas. Jis įneša daug šviesos Vyskupui Antanui Baranauskui pažinti.

Čia vertimas spausdinamas ištiesi ano meto vartota kalba:

Iš Kauno, Junijaus mėn.

Nr. 18 "Krajaus" atradau ant laiško 18 žinių apie būvį lietuviško mėnesinio laikraščio Prūsusoje vardu "Aušros" (lenkiškai — Jutrenka), ir kad pirmame numeryje šito rašto mano artikulą vardu "Lietuvos Senovės Paminėjimas" randasi. Neatsimenu, kuomet lygiu vardu kokią giesmelę pagaminęs; šiaip aš man ne dėl vardo yra darbo. Priimdamas, kad ištikro kokia nors mano procia būtų spausdinta, galėčiau ir tai perėti, kad "Aušros" redakcija nebūtų prigulėjus, nespausdintą svetimą be autoriaus pavėlijimo publikavot — jei ne dėl to, idant tekstas būtų korektus, kadangi ritmiškoji eilių budavonė ir išsiderėjimai gero ritmo aukštai su įpatybėmis liežuvio (dialekto) yra surišti ir aišku tie raštai prašo man šičion ant daug svarbesnio daikto pareina, būtent ant to, kad lietuviškėji skaitytojai "Krajaus" mane už vieną, solidariškai su išdavėjais atsiliepiantį, draug — darbininku "Aušros" nelaikytų.

Mūsų lietuviškėji žmonės yra, išimant mažą pulkelį evangeliskųjų, visi katalikai (Maskolijoje) ir giliai dievobaimingi, tur prieš savo dvasiškuosius pasitikėjimą, ir todėl, kad lietuviškame rašte vardą vieno jiems pažįstamo kunigo ras, šitą raštą už valną nuo visų užmėtinėjimų laikys.

To rašto nepažindamas, negaliu jį nei girti, nei prasūdyti, ale aš misliju "Aušros" redakcija ne per arti pareisiąs, kad aš stačiai pasakau, kad ne mano velijimas yra cilioje šito rašto rodytis, pirm negu jo mieri,

tiesyklę ir gruntinius pamatus, vienu žodžiu, visą programatą išpažinęs ir pripažinęs esu. Vienas artikuląs, beje, ir pats vienas numeris neduoda raštą gerai išpažinti, ale jau ir iš žodžių pranešėjo "Krajuje" matau, kad jau ir pats pirmas numeris "Aušros" dalis tur, kurios su teisybe nesutinka ir nubažnųjų pajautimą įžeidžia. Čia priklauso per aukštai iškelti pagarbinimai. Kraševskio "Vitolio raudos", kad šitas veikalas lygiai lietuviams ta pati tur būti, kas Odiseja ir Iliada grikonams, Eneyda rymijonams, senasis testamentas žydams, naujasis — krikščionims. Sulyginimas su evangelija vieno pasakojimo, kuris iš fantazijos kilęs, kuris ir pasakomis pagoniškių žmonių yra išpažintas, yra papeikimu šventojo rašto. Pats Vitolio raudos autorius yra, savo veikalą su geriausiais veikalais Omero, Virilijaus ir dar daugiau su raštais apaštalių ir prarakų sulyginti, inspiravotų šventosios dvasios. Aš beje ir abejoju, ar autorius savo veikalą "Anapielas" aukštesnį už kitus veikalus laiko. "Anapielas", rasi, menkiausiai iš visų jo pasakojimų nužeminimas anot 6, tada ant 3, galiausiai ant 1 rub. dar su pridėkais neįstengė nei pirmąjį išdavimą knygų kupėystėje išsemti, kitiems veikalams ant grunto lietuviškų nusidavimų išvestiems, kaip "Valenrodas", "Margiris" etc. užmokėtiems ir per daug užmokėtiems tapus. Kad jau ant lietuviškosios inteligencijos įtekmė "Vitolio raudos" tokie menka buvo, tai ant lietuviškai kalbančių žmonių nei jokio įspaudimo nepadare, kadangi visai jiems nebuvo pažįstama.

Su teisybe nestovi ir paminėjimas nabašniko Simano Daukanto, kaip ant darbo lietuviškoje literatūroj, jam dar studentui Vilniuje beesant, jį karčios skundos lietuvių būta paraginusių, kad jie dvasiškųjų vadovų esą nustoje, kurie jiems žodžius krikščioniško palinksinimo galėtų sakyti ir knygas apie krikščioniui reikalingus daiktus duot. Daukantas, kuris šitas skundas girdėjęs ir skausmą savo žmonių jautęs, pasižadėjęs savo gyvenimą už juos apieravoti ir tąjį laikė. Iš šių žodžių "Aušros" galėtum mislyti, kad Daukantas religinėj dumoje žmonėms rašė arba nors žmonių kalbą veikaluose vartojo. Vienok jis nei vienos knygelės neišdavė "apie krikščioniui reikalingus daiktus". Jo brošiūros buvo apie lotynišką gramatiką, biografiją Kornelijaus, apie tabako auginimą, apie bičių veisimą, apie apsidaėjimą su ugnimi apseinantį, pavyzdį senosios Lietuvos etc. Jo didesnis veikalas Lietuvos istorija pasilieka manuskripte. Kiti rinkiniai istoriškų materialų yra prapuolę. Daukanto kalba dėl ieškojimo purizmo ir dėl įstatymo budavonės pagal pavyzdinį klasiškųjų kalbų ir pulkiam mokslinėtui ir filolo-

gui nelengvai suprantama. Žmonės jo visai neišmano. Lietuviai sako, Daukanto knygelėse randama kalba... žemaičių, šieji vėl — tai esanti kalba fanatiškųjų sumaskoliotųjų lietuvių (čiršgudžiai). Nabašnikas vyskupas Volončevskis siuntė Daukanto knygas visiems kunigams dėl pardavimo žmonėms, ale beveik visur jos klebonijose pasilikusios, kadangi jų niekas nenorėjo pirkti. Karčiosios skundos vilniškių lietuvių, kurie lenkiškai neišmanė, dėl stokos dvasiškųjų vadovų išvaizdi frazeologija, parokuota ant efekto, o ne kaip teisingas abrozaz atsitikimų, yra kad pamislįji, jog D. studentu beesant lietuvių iš Vilniaus kampo daugiaus lenkiškai ne kaip lietuviškai kalbėjo, lietuviška nobažnoji lite-

ratūra dar visai nebuvo išsiviniėjusi ir visi lietuviškėji žmonės ne vien apie Vilnių, bet ir visoj Žemaitijoje, retai išimant, rašto nepažino. Jei viską suimam, kas apie Daukantą sakytą, tai didžiausioji garbė Daukantui yra jo trisus, jo ištrivėjimas ir apieravojimas visų materialškų ir morališkų slyų už lietuvių labai, norint Daukantą šitą gerą savo būdu suprato.

Ant galo savo priminimų turiau pridėti, kad nieks "Aušros" dumą prie apšvietos lietuvių dirbti už pikta nepriims, bet atpenč, geriems norams visų velijimai geriausio pasisekimo prie šalies stovės, kad tik šitiems norams tikrojo daikto išmanymo netruks, mokslai grun-

(Nuketta į 7 psl.)

Jeigu jūs siunčiate vietoj apmokamais munitais siuntinius į U. S. S. R., jums kyla sekantys klausimai:

1. Kas yra GLOBE PARCEL SERVICE, Inc.?
2. Kodėl ta įstaiga privilioja tiek daug klientų visose Jungtinėse Valstybėse?
3. Kaip GLOBE PARCEL SERVICE, Inc. padeda savo klientams.

Jūsų žiniai čia yra atsakymai:

1. GLOBE PARCEL SERVICE, INC. yra firma pripažinta VNESH-POSYLTORG siūti vietoj apmokamais munitais siuntinius į visas Sovietų Sąjungos vietas.

2. GLOBE PARCEL SERVICE, INC. teikia savo klientams geriausi ir patikimiausi patarnavimą per paskutinius 37 metus, ko pasėkoje firmos klientų skaičius auga iš metų į metus.

3. a. GLOBE PARCEL SERVICE, INC. supakuoja ir išsiunčia savo klientų siuntinius po 24 valandų nuo priėmimo.

b. Specialiai paruošti tarnautojai, kurie patikrina kiekvieno siuntinio turinį ir nustato apmuitavimą.

c. GLOBE PARCEL SERVICE, INC. duoda siuntiniams visokiais atvejais pilną siuntinio apraudą.

d. GLOBE PARCEL SERVICE, INC. pristato pasirašytą pakvitavimą kiekvienam siuntiniui.

GLOBE PARCEL SERVICE, INC. yra įgaliotas priimti užsakymus Sovietų pagamintoms prekėms: automobiliams, šaldytuvams, televizijos aparatams, rūbams, batams, maistui ir t. t.

Jeigu jūs nebandėte mūsų patarnavimo — įsitikinkite!

Aplankykite, arba susiriškite su vienu iš mūsų skyrių didesniuose U. S. A. miestuose, (kurie turi didelį pasirinkimą prekių jūsų patogumui) ir jūs turėsite daug naudos iš mūsų patarnavimo.

GLOBE PARCEL SERVICE, INC.

716 WALNUT STREET, PHILADELPHIA, PA 19106

Tel. WA 5-3455

SKYRIAI:

PHILADELPHIA, PA. 19123

632 W. Gerard Avenue
WA 5-8878

BALTIMORE 24, MD.

3206 Eastern Avenue
DI 2-2374

SO. BOSTON 27, MASS.

390 West Broadway
AN 8-8764

CHICAGO 32, ILL.

4102 Archer Avenue
FR 6-6399

B. R. A. N. C. H.

CHICAGO 22, ILL.

2242 W. Chicago Avenue
BE 5-7788

CLEVELAND, OHIO 44119

787 E. 185th St.
486-1836

DETROIT 10, MICH.

6460 Michigan Avenue
TA 5-7560

ELIZABETH, N. J.

943 Elizabeth Avenue
201-354-7608

HAMTRAMCK 12, MICH.

11415 Jos. Campau Avenue
365-6350

KANSAS CITY, KANSAS 66102

18 So. Bethany
AT 1-1757

LOS ANGELES 26, CALIF.

3216 Sunset Blvd.
NO 5-9887

VINELAND, N. J.

Farrish Hall
West Landis Avenue
609 — 691-8423

MIAMI 37, FLA.

2755 Biscayne Blvd.
FR 9-8712

MINNEAPOLIS 14, MINN.

217 E. Hennepin St.
FE 2-4908

NEW BRITAIN, CONN. 06051

165 Hartford Avenue
225-3192

OMAHA 7, NEBR.

5524 So. 32nd Street
731-8577

PARMA, OHIO 44134

5432 State Road
749-3033

PITTSBURGH 22, PA.

346 Third Avenue
GR 1-3712

ROCHESTER 21, N. Y.

683 Hudson Avenue
BA 5-5923

NEW YORK, N. Y. 10003

101 First Avenue
OR 4-3930

SAN FRANCISCO 22, CALIF.

1236 — 9th Avenue
LO 4-7981

SEATTLE, WASH. 98103

1512 N. 39th Street
ME 3-1853

SOUTH RIVER, NEW JERSEY

168 Whitehead Ave.
201-257-2113

SPRINGFIELD, MASS.

1840 Main Street
736-9636, RE 4-8354

TRENTON, N. J.

730 Liberty Street
LY 9-9163

CENTRINE ĮSTAIGA NEW YORKE

220 Park Ave. South

New York, N. Y. 10003

Tel.: 212 — 982-8410

V. DAUTARTAS

AUKSINIO LYNŲ VAIŠĖS

(Tęsinys)

"Mano ikry pasiilgo", — nusigandusi atsakė Svajonėlė ir nėrė kuo toliau nuo upėtakio. Aš taip pat puikiai žinojau, kad upėtakio negalima prisileisti prie nerštavietės. Jis tik ir tyko ikry. Todėl mudu su Svajonėle keliavome tolyn, kur, mūsų manymu, buvo mažiau pavojų. Pavakary atpažinau savo gimtąsias vietas. "Štai čia ir sustosime, — pasakiau Svajonėlei. — Tu palauk manęs, o aš apsidairysiu". Kaip buvo miela matyti, kad mano tėviškėje niekas nepasikeitė. Tie patys tankūs, briedžių išvaikšėti brūzgynai, visu liemeniu pasvirusi į upokšnių eglė, tas pats didysis akmuo, prie kurio ant žvirgždėto dugno aš gimiau. Plaukiojau po tėviškę, džiūgavau. Ji buvo niekeno neužimta, ji tartum laukė manęs ir mano Svajonėlės. Tiesa, prie didžiojo akmens užtikau kūjagalvi. Iškišęs iš po akmens didelę juodą savo galvą, spoksojo į mane. Jo draugystė nenužlugino manęs. Kūjagalvis, kaip ir upėtakis, didelis ikry mėgėjas. O landus tartum... — kiršlys susigriebė ir tik pasižiūrėjo į dyglę. — "Aš sugrįžau į tėviškę, — pasakiau kūjagalviui. — Mudu su Svajonėle ruošiamės neršti. Nenorėčiau, kad pats čia liktum". "Tu mane išveji, kiršly", — pasipūtė kūjagalvis. "Kūjagalvi, pats žinai, kad neršiant svetima akis nereikalinga", — ramiai atsakiau. "Žinau, žinau, kiršly, — subambėjo kūjagalvis. — Nereikėtų tau šiauštis, bet jei tu šitaip mane pasveikina, žinokis", — ir kūjagalvis nuplaukė pasroviui. Aš valandėlę pastovėjau prie didžiojo akmens. Ką kūjagalvis norėjo

pasakyti? Ką reiškia "žinokis". Ėmiau gailėtis, kad susipykau su kūjagalviu. Ir nebe reikalo. Kiek daug mes laimėtumėm, jei visada elgtumės protingai. Deja, buvau jaunas ir šito nesupratau...

Kiršlys nutilo. Jis susigūžė, priglaudė prie nugaros didįjį peleką.

— Toliau, pasakokit toliau, — sujudo žuvis.

— Atėjo vakaras. Saulė nusileido už karpytų eglų viršūnių. Aplinkui buvo tylu, taip tylu, kad galima buvo girdėti, kaip skleidžiasi išbrinkę medžių pumpurai. Prie pat upokšnio žydėjo žalčiakankis. Jo maži, rausvi žiedai skleidė svaiginantį kvapą. Virš vandens skraidė vienadienės ir krito į srovę. Mudu su Svajonėle jų negaudėme. Užmiršę viską, vaikėmės vienas kitą, žaidėme. Sutemo. Iš miško gilumos prie upokšnio atėjo placiaraigis briedis. Jis gėrė skaidrų vandenį ir galingai mūkė. Įpatekėjo mėnulis. Toks pat sidabrinis ir skaitus, kaip ir šių naktį. Mudu su Svajonėle vis žaidėme ir pamažu kasėme prie didžiojo akmens nerštui duobutę.

Kiršlys vėl nutilo. Visos žuvis matė, kad jam nelengva prisiminti tai, kas įvyko tą tolimą balandžio pabaigos naktį. — Ak, susimildamas, pasakokite toliau, — prašė Aukšė, o jai pritarė ir kitos žuvis. Netgi iki šiol ramiai snaudęs ungurys pakėlė galvą.

— Aš jau sakiau, kad džiaugsmas ir liūdesys vaikščioja drauge. Mudu su Svajonėle, paskendę laimėje, visiškai pamiršome pavojus. Nenujautėme, kad baisi nelaimė artėja. Taip...

(Tęsinys 8-me psl.)

IŠ PRAEITIES

(Atkelta iš 6-to psl.)

tingi ir išrodyti bus, ir "Aušros" šventojai vierai ir geriausiems palikimams sentėvių, kurie (palikimai) yra geruose krikščioniškuose draugijiškuose papročiuose, perarti nepraeis.

Pastabėlės.

Iš vyskupo A. Baranausko versto iš vokiečių kalbos į lietuvių rašto numanu, kad jis nieko neturėjo prieš Aušros pasirodymą. Jam tik rūpėjo, kad Aušra tiesą rašytų, gerbtų krikščionybę ir gerus sentėvių palikimus, bei mokslą pabotų. Apie ano meto Rusijos valdžiai ištikimybę, kuri valdė Lietuvą, A. Baranauskas neprimena. Iš lietuvių šviesuomenės tarpo prisibijota, kad Aušra neišsioktų prieš valdžią.

A. Baranauskas nuvertino Simano Daukanto darbą, nes jis "neišdavė knygelės apie krikščioniškus daiktus", bet pagyrė jį už pasišventimą ir pasiaukojimą lietuvių kalbai.

A. Baranauskas išpeikė S. Daukanto raštuose jo vartotą kalbą ir turėjo pagrindo, nes Kauno dvasinėje seminarijoje dėstydamas lietuvių kalbą A.

Baranauskas buvo rimtai ja susidomėjęs. Jis tyrinėjo lietuvių kalbos tarmes, rengė lietuvių kalbos gramatiką ir galvojo apie lietuvių bendrinę (literatūrinę) kalbos įvedimą. Bet namų apyvokoje, kaip ir daugelis ano meto šviesuolių, buvo pamėgęs lenkų kalbą. A. Baranauskas buvo ne tik susipažinęs su K. Donelaičio Metais, bet prisidėjo prie jų. Rusijos Mokslų akademijos išleidimo. Tik tapęs vyskupu, liovėsi tyrinėti lietuvių kalbą. Gaila, kad tada jis neturėjo laiko. Bet visur, kur reikėjo, vyskupas gynė lietuvių kalbą.

Štai kaip nusakė pats A. Baranauskas jo Anykščių šilelio atsiradimą. Varnių seminarijos kalbos dėstytojas A. Gabšys-Gabševičius, perskaitęs A. Miekevičiaus poemą Ponas Tadas, pasisakė, kad taip vaizdžiai gamtą aprašyti galime tik lenkų kalba... Lietuvių kalba esanti netikusi, nes tai piemėnų ir tamsuolių kalba. Poezijai negalima jos vartoti. Tie žodžiai, anot paties A. Baranausko: "lyg peiliu širdin įsmigo". Ir atostogų metu jis ėmėsi rašyti ne-

užmirštamą kūrinių "Anykščių šilelį".

A. Baranauskas tada buvo 24 metų jaunuolis.

Tas kūriny vaizdingu gamtos aprašymu praneša net A. Miekevičiaus Poną Tada.

Čia prisiminkime Anykščių šilelio pradžią:

Kalnai keltuoti, pakalnės nuplikę.
Kas jūsų grožei senobinei tiki?
Kur toji puikybė jūsų pasidėjo?
Kur ramus jūsų užimas nuo vėjo,
Kai balto miško lapeliai šlamėjo
Ir senos pušys siūbavo, braškėjo?
Kur jūsų paukščiai, paukšteliai,

paukštytės,
Katrų čiulbančių taip ramu klausytis?
Kur jūsų žvėrys, gyvuliai, žvėreliai?
Kur žvėrių olos, laužai ir urveliai?
Visa prapuolė, tik ant lauko pliko
Kelios pušelės apykreivės liko!...

Ir pabaigoje:

Ir liko šitie kalnai pliki ir keltuoti
Aplaištyti ašarom, giesme apdainuoti,
Ant dūšios labai sunku ir neramu tapo.
Mat, toj pati galybė, ką miškus
sugrauzė,
Širdį, dūšią apgriuvo... ir giesmę
nulauzė.

Taip buvo 1859 m., o dabar prisiminus paskutiniuosius Lietuvos metus, dar skaudžiau

"ant dūšios" pasidarė ir nerimas. Ima. Juk ne tik dar užsilikę miškai, bet Lietuvos lygumų sodybos medžiuose paskendusios jau krauju apšlakštytos, dar su didesniu įnirtimu naikinamos. Nebeliks nei "apykreivų pušelių".

Vyskupo Antano Baranausko Anykščių šileliu dabartinė Lietuvoj gėrisi ir okupantai. Jis išverstas į rusų kalbą. Lietuvos mokyklose Anykščių šilelis dėstomas. Aišku, panaudojamas okupanto propagandai, bet žvalus Lietuvos jaunimas, neabejotinai tarp eilučių įskaito, jog okupantas savo darbais verčia Lietuvą į "apsvilusių kimsynę" ir todėl neramu daros.

Antanas Baranauskas, išgirdęs niekinant lietuvių kalbą, ėmėsi įrodinėti, kad toji kalba yra vertinga nemirštančiam kūriniui — Anykščių šileliui sukurti. Jis įrodė Anykščių šileliu tos kalbos žodingumą, jos muzikalumą, jos grožį!

Nėra jokios abejonės, kad ir dabar žvalusis Lietuvos jaunimas, regint okupanto daromas lietuvių tautai skriaudas, skatinamas nepasiduoti, apsiginti ir sava kūryba skinti kelią į Lietuvos laisvę.

Jau išėjo iš spaudos ir galima gauti knygų rinkoje

AMERIKOS LIETUVIŲ POLITIKA

Dr. Kazio Šidlausko knyga apie Amerikos lietuvių pastangas daryti įtakos krašto politiką. 102 psl. Kaina \$1.50.

Knygos bus išsiųstos, jei \$1.50 čekis arba Money Order bus pasiųstas tokiu adresu:

NAUJIENOS,

1739 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608

Dabar jūs galite aplankyti savo artimuosius Lietuvoje —

Mūsų įstaiga taip pat sutvarko pramogines ir biznio keliones į visus Sovietų Sąjungos valdomus kraštus. Mes parūpiname visas, sutvarkome rezervacijas ir kt. Smulkesnioms informacijoms rašykite — skambinkite daugiausia patyrusiam

COSMOS TRAVEL BUREAU, INC.

45 W. 45 Street, New York, N. Y. 10036. ♦ Tel. Circle 5-7711

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

Pati žinomiausia ir patikimiausia firma Amerikoje, turinti daugelio metų patyrimą siunčiant

DOVANAS - SIUNTINIUS Į USSR

Gavėjas nieko nemoka. Tūkstančiai klientų patenkinti. Garantuota skubus ir tikslus pristatymas. Visi siuntiniai apdrausti. Visuose mūsų skyriuose yra gausus aukštos rūšies prekių pasirinkimas prieinamom kainom. Informacijų ir nemokamų katalogų gausite iš visų mūsų skyrių.

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

• NEW YORK 3, N. Y. — 39 - 2nd Avenue	AL 4-5456
• NEW YORK, N. Y. 10011 — 108 West 14th St.	CH 3-3005
• BROOKLYN 11, N. Y. — 370 Union Avenue	EV 4-4952
• BROOKLYN 7, N. Y. — 600 Sutter Avenue	DI 5-8808
• BOSTON 18, Mass. — 271 Shawmut Avenue	LI 2-1767
• SOUTH BOSTON 27, Mass. — 327 West Broadway	AN 8-0068
• BUFFALO 6, N. Y. — 332 Fillmore Avenue	TL 6-2674
• CHICAGO, ILL. 60622, — 2222 W. Chicago Avenue	BR 8-6966
• CHICAGO, ILL. 60608, — 3212 So. Halsted Street	WA 5-2737
• CLEVELAND 13, Ohio — 904 Literary Road	TO 1-1068
• GRAND RAPIDS, Mich. — 636-38 Bridge St., N. W.	GL 8-2256
• HAMTRAMCK, Mich. — 11333 Jos. Campau	365-5255
• HARTFORD 14, Conn. — 200 Franklin Ave. Tel. 233-8030, 246-0215	
• IRVINGTON 11, N. J. — 762 Springfield Ave.	ES 2-4685
• YOUNGSTOWN 3, Ohio — 21 Fifth Avenue	RI 3-0440
• LOS ANGELES 22, Calif. — 960 So. Atlantic Blvd.	AN 1-2994
• LAKEWOOD, N. J. — 126 - 4th Street	FO 3-8569
• NEWARK 3, N. J. — 428 Springfield Avenue	BI 3-1797
• NEW HAVEN, Conn. — 509 Congress Avenue	LO 2-1446
• PATERSON 1, N. J. — 99 Main Street	274-6400
• PASSAIC, N. J. — 176 Market Street	GR 2-6387
• PHILADELPHIA, Pa. 19122, — 1214 N. 5th St.	PO 3-4818
• PITTSBURGH 3, Pa. — 1307 E. Carson Street	HU 1-2750
• SAN FRANCISCO, Calif. — 2076 Sutter Street	FI 6-1571
• WATERBURY, Conn. — 905 Bank Street	PL 6-6766
• WORCESTER, Mass. — 169 Millbury Street	SW 8-2868

AUKSINIO LYNŲ VAIŠĖS

(Atkelta iš 7 psl.)

Staiga upokšnio dugną nušvietė keista šviesa. Apsidairėme. Švietė akinamai ir viliojamai. Nesuskubau Svajonėlės suturėti. Gerai mačiau, kaip į ją įsmigo aštrūs žeberklo dantys. Svajonėlė sudejavo, suplakė uodega ir dingo... Aš puoliau čia, puoliau ten, bet veltui. Svajonėlės nebuvo. Tada supratau, ką reiškė kūjagalvio "žinokis". Ir visgi jis privalėjo mane įspėti, kad į tą upokšni atsisabstė brakonierius Vanago Akis. Netekęs Svajonėlės, pasroviui grįžau į upę. Dabar žinau, kad jau niekad nepaplankysiu savo gimtinės, niekad...

Kiršlys lėtai pasitraukė į šalį. Auksei ir kuojai ištryško po ašarą. Giliai susimąstė Trumpis. Kurį laiką visos žuvis tyklėjo. Pirmoji atsivertė dyglė kuri aiškiai nemėgo kiršlio.

— Kas čia, laidotuvės ar vaišės? Trumpi, juk tu šeiminkas! — šūktelėjo dyglė.

— Teisybė, seni. Reikia linksmesnių istorijų, nes, ko gero, ir aš imsiu žliumbti, — sujudo ir strepetys.

— Beširdžiai, — stebėjosi Auksei ir Raudonpelekė. O tuo metu iš žolių išlindo lydeka Rajūnė.

Rajūnės ir Vanago Akies dvikova

Kai Rajūnė pajudėjo, žuvis apėmė baimę. Laimei, lydeka sustojo. Sustojo ir dairėsi. Rajūnė buvo stambi, turėjo žalsvą nugarą ir visą laiką žiburiauvo išsprogusiomis akimis. Strepetys ir kuoja pasitraukė kuo toliau nuo lydekos. Susiglaudė Trumpis su Aukse, prie jų šliejosi ir kiršlys.

— Cha, nesibijokit, kvaišės, — pratarė Rajūnė. — Aš esu visiškai soti. Nugirdau, kad strepečiukas nori linksmesnių istorijų. Galiu, taip sakant, palinksminti jus cha, cha, cha... Vargšas kiršlėnas bijo brakonieriaus Vanago Akies. Nusispiaut man ant jo. Ką jau ką, bet mane jis jau tykoja ne pirmi metai. Apmaunu. Apmaunu ir atkeršiju jam.

— Kažkodėl sunku patikėti, Rajūnė, — gana drąsiai pasakė Trumpis.

— Tu, Trumpi, esi naivus padaras, todėl geriau užsičiaupk, — kaukštelėjo dantimis lydeka. — Juk tu žinai, kad aš nieko nebijau. O gal kas sumanys pasiginčyti?

— Žinom, visi puikiai žinom ir pažįstam tave, — nuramino lydeką kiršlys.

— Cha, labai gerai, kiršlėnai. Užuot trukdė, pasiklausyk, kaip reikia Vanago Akį apgauti. Tuomet nereikės verkšlenti.

— Klausom jau, klausom... — Strepečiukas gyrėsi, kad moka apgauti meškeriotoją. Vieni juokai. Kas gi yra tas meškeriotojas? Dažniausiai koks nors palieges nevykėlis. Kiek aš jam blizgių nunešiau, kiek kablų sulanksčiau — sunku ir at-

siminti. Meškeriotojas... Rado apie ką kalbėti. Brakonierių Vanago Akį apmauti — štai kur menas. Jis yra tūkstantį, o gal milijoną kartų biauresnis už meškeriotoją. Vanago Akį reikėtų nuskandinti giliausioje Melsvosios upės duobėje.

Rajūnė įsiau drinusį kaukštelėjo kelis kartus aštriais dantimis. Jos akys piktai žibėjo. Ji buvo įniršusi.

— Jeigu ji puls mane, aš žuvusi, — visa virpėdama, išbalusi pakuždėjo Aukse kuoja. Auksei davė ženklą Trumpiui. Šis suprato ir drąsiai atsistojo tarp lydekos ir kuojos.

— Vanago Akis penkeri metai mane persekioja, — dėstė Rajūnė. — Gudrus žaltys, nieko nepasakysi. Aš mėgstu giliose Melsvosios upės duobėse rytais arba pavakariais pasipūškinti. Vanago Akis tai pastebėjo. Kartą plaukiu ir matau: priekyje žolė — ne žolė, plaušai — ne plaušai... Kas gi išdrįso man pastoti kelią? Aš artyn, artyn... Staiga pajutau, kad tas "kažkas" mane nutvėrė ir laiko. Pasisukau į vieną šoną, į kitą ir dar labiau įsipainiojau. Sukaupiau visas jėgas. Pasiuisčiau ir ištrūkiau. Pasislėpiau žolėse ir laikiu, kas bus? Žiūriu, atsiiria Vanago Akis. Priplaukė ir ėmė traukti iš vandens tą "kažką". "Pfu, biaurybė! Tinklaiti suplėšė!" — nusikeikė Vanago Akis. Jo didelė, mėlyna nosis iš pykčio net virpėjo. O man juokas... Vanago Akis užsiuvo tą tinklaiti ir vėl į vandenį. Pats pasišalino. Mane ėmė siutas. Vadinas, tas biaurus padaras nori mane, Rajūnė, pražudyti. Pažiūrėsim. Įsibėgėjau ir moviau į tinklaiti. Išmaliau skylę. Didelę. Paskui antrą, trečią... Še tau, še tau... Rajūnė ūmai ėmė kvatotis. Patenkinta savimi. Žuvis klausėsi atidžiai, bet juoktis neturėjo noro. Kas žino, ar Rajūnė teisybę sako? Pasitikėti ja nėra ko. Nejučiomis prislinkus, stauga šoks, o tada jau sveikas dingęs.

— Kad jūs būtumėte mačiosios, žuveliokės, Vanago Akies veidą, — vis juokdamasi pasakojo lydeka, — kad būtumėte mačiosios! Kai išsitraukė skylėtą, skutais pavirtusį savo tinklaiti, susiraukė, ėmė šnypšti, spiaudytis į visas puses ir keiktis. Keikėsi taip nešvankiai, kad ir man nepatogu pakartoti. Paskui nusiyrė į namus, ir savaitę aš jo nemačiau. Medžiojau sau laisvai upės duobėse, pliuskinausi po pat Vanago Akies nosimi. Tačiau vieną rytą jis vėl man paspendė spąstus. Apgaulingus baisiai ir painius. Tie spąstai patys viliojo. Nepajunti, kai atsiduri painiuose jų labirintuose.

— Tau, Rajūnė, Vanago Akis paspendė venterį, — įsiterpė Trumpis. — Teisybė, tai apgaulingi ir pavojingi spąstai. — Pavojingi, bet ne man, Trumpi. Tiesa, pakliuvusi į juos, pirmą akimirką maniau, kad jau žūsiu. Labai jau painus atrodė tas venteris. Daugybė

kambarių turi. Tik įeini pro duris, ir jos bematant užsidaro. Kelio atgal nėra. Ilgai klaidžiojau po kambarius. Įpykau. Trenkiau savo aštriai nosimi į vieną apgaulingo kambario sieną. Pradūriau. Ištrūkusi iš lauko pusės ėmiau draskyti venterį dantimis. Va šitaip, va šitaip... — lydeka sukinėjo į šalį didelę galvą, kaleno dantimis ir piktai murmėjo: — Va šitaip, va šitaip... Sudraskiau venterį. Nemačiau tą kartą Vanago Akies. Nemačiau, tačiau puikiai įsivaizdavau, kaip jis siuto. Netrukus pajutau jo naują klastą. Jis žūt būt nutarė mane pražudyti. Tą naktį aš snaudžiau upės dugne. Staiga lygiai taip, kaip pasakojo kiršlėnas, pajutau, kad kažkas šviečia į akis.. Kas čia, manau? Ta viena abejonės akimirka vos manęs nepražudė. Prie pat galvos pamatčiau žeberklą. Šokau į šalį. Žeberklo dantys įsmigo į upės dugną. Vanago Akis keikėsi. O aš nekantriai laukiau dienos. Maž, dieną Vanago Akis paleidžia į upę seną antį su ančiukais. Po vieną, po vieną aš juos visus išgandžiau. Atkeršijau tam mėlynosiui.

— Pardon, Rajūnė, — nedrąsiai pasakė strepetys. — Nesuprantu, kuo čia buvo kalti maži ančiukai?

— Cha, strepečiuk. Dantis už danti, akis už akį — toks mano įstatymas. Be to, jie labai skanūs, švelniaplunksniai ančiukai.

Žuvis stebėjosi, kraipė galvas. Taip, su Rajūnė juokai maži. O lydeka, tai matydama, dar labiau pūtėsi.

— Visos jūs, žuveliokės, turite žinoti, kad nieko aš nebijau. Nieko! Melsvoje upėje nėra lygių man. Nėra!

Rajūnė piktokai ir kartu išdidžiai dairėsi į šalis. Trumpis matė, kad ji gali sugadinti iki šiol gerai vykusias vaišes. Lynas nelaukdamas prabilo:

— Visų vardu dėkoju tau, Rajūnė, už įdomų pasakojimą.

Tu drąsiai kovojai su Vanago Akimi. Mes iš faves pasimokysim. Dėkoju.

Trumpis pataikė. Rajūnės savimeilę lyg medumi patepė. Ji aprimo ir pasitraukė į žoles. Tačiau Trumpis nebūtų išmincingasis lynas, jei nepasakytų teisybės į akis. Todėl jis tęsė:

— Man atrodo, kad kiekvieną žuvį reikia gerbti. Ar didelė ji būtų, ar maža. Kartais ir didelis, stiprias žuvis išlinka nelaimė. Atsimeni, Rajūnė, tą sunkią žiemą, kai tu, užklydusi į užtekį, pasilikai pas mus ilgesniam laikui? Spustelėjo šaltis. Storas ledas padengė užtekį. Užsaldė iki dugno sąsiaurį, kuris jungia užtekį su Melsvąja, ir tu, Rajūnė, negalėjai išplaukti į upę, turėjai žiemoti mūsų užtekyje. Iškrito daug sniego.

— Nesuprantu, kurt tu sukil! — sušuko lydeka.

— Netrukdyk, Rajūnė, tau leidom kalbėti, — sujudo žuvis. — Kalbėk, Trumpi.

— Iškrito daug sniego... Žuvis atėjo sunkus metas. Užtekyje ėmė stigti oro. Mudu su Aukse miegojom, giliai į dumblą įsirausę. Tu, Rajūnė, pažadinau mane, prašei patarimo. Aš mačiau, kad dar viena kita dieniukė, ir tu žūsi. Šulysusi buvai baisiai, sunkiai kvėpavai. Vidudienį į užtekį atėjo Vanago Akis ir prakirto lede eketę. Tačiau ne tam, kad įleistų žuvis oro. Tu, Rajūnė, leisgyvė nuskubėjai prie eketės, o ten su graibštu jau laukė Vanago Akis. Nežuvai todėl, kad paklausei mano patarimo. Neiškišai iš po ledo galvos, ir Vanago Akis tavęs nepastebėjo. Juk taip buvo, Rajūnė, ir tu turi prisiminti, kaip likai gyva.

— Prisimenu. Be reikalo ašini burną, — sumurmėjo lydeka.

(Bus daugiau)

SKAITYK PATS IR PARAGINK
KITUS SKAITYTI
NAUJIENAS



KNYGA - GERIAUSIA DOVANA

TIEMS, KAS NORI ŠVENTEMS DUOTI GERŲ DOVANŲ, SIŪLOME PASIRINKTI ŠIAS KNYGAS:

1. Dr. K. Grinius, ATSIMINIMAI IR MINTYS II t., 336 psl.	\$5.00
2. Juozas Liūdžius, RAŠTAI, 246 pusl.	\$3.00
3. M. Zoščenko, SATYRINĖS NOVELĖS, 199 pusl.	\$2.00
4. M. Gimbutienė ir kiti, MAŽOJI LIETUVA, 327 pusl.	\$3.00
5. K. B. Kraučionas, SIAURUOJU TAKELIU, 178 pusl.	\$2.00
6. J. Augustaitis, ANTANAS SMETONA IR JO VEIKLA, 154 pusl.	\$1.50
7. Prof. V. Biržiška, SENUJŲ LIETUVIŠKŲ KNYGŲ ISTORIJA, du tomai 207 ir 225 pusl.	\$2.00 ir \$3.00
8. Prof. V. Biržiška, ALEKSANDRYNAS, 430 pusl.	\$7.50
9. St. Kairys, LIETUVA BUDO, 416 pusl.	\$2.00
10. Vl. Mingėla, KUN. ANTANAS MILUKAS, jo gyvenimas ir darbai.	\$6.00
11. Kipras Bielinis, PENKTIEJI METAI, 592 pusl.	\$2.00
12. Dr. Antanas J. Gussen, DANTYS, 158 pusl., minkštais viršeliais \$2.00, kietais	\$4.00
13. Juozas Švaistas, PETRAS ŠIRVOKAS, 228 pusl.	\$2.00
14. Antanas Baranauskas, THE FOREST OF ANYKŠČIAI, N. Rasteno vertimas, 40 pusl.	\$2.00
15. Mikas Petrauskas, EGLĖ ŽALČIU KARALIENĖ	\$5.00
16. Alfonsas Nevardauskas, PAJŪRIAIS PAMARIAIS	\$5.00
17. Petronėlė Orintaitė, KA LAUMĖS LĖMĖ, 236 psl.	\$3.00
18. Kipras Bielinis, TERORO IR VERGIJOS IMPERIJA, 310 pusl.	\$1.00

Šitas knygas galite įsigyti "Naujienu" ofise arba gauti paštu, atsiunte nurodytas sumas čekiu arba money orderiu adresu:

"NAUJIENOS"

1739 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608